

До **Председателя** на Научното жури
определено със Заповед № Р-109-468/09.12.2024 г.
на Ректора на МУ-Варна.

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Росен Господинов Коларов, дм
Медицински университет – Варна, Факултет по медицина, катедра по Обща и
специална хирургия
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„Доктор“

Област на висше образование:

7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление:

7.2. Дентална медицина

Докторска програма: научна специалност: „Хирургична стоматология“

Автор: д-р Столе Зафировски

Докторант на самостоятелна подготовка при МУ – гр. Варна

Катедра по „Орална хирургия“ при Факултет по дентална медицина на МУ –
Варна

Тема:

„ОБЕЗБОЛЯВАНЕ В ОРАЛНАТА И ЛИЦЕВО-ЧЕЛЮСТНА ХИРУРГИЯ“

Научени ръководители: Проф. д-р Тихомир Георгиев, д.м.н. и Проф. д-р Вилиян
Платиканов, д.м.н.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящата рецензия е изготвена въз основа Заповед на Ректора на МУ – гр. Варна
№ Р-109-468/09.12.2024 г. с назначено Научно жури по процедура за публична защита на
описания дисертационен труд.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител са на
основание чл. 24, ал. 6 и чл. 30, ал. 3 от ППЗРАСРБ, и чл. 68, ал. 1 от Правилника за
развитие на академичния състав в МУ-Варна и ми бяха предоставени в
законноустановения срок.

Докторантът е приложил четири броя публикации свързани с темата на дисертационния труд.

Всички документи са изготвени и представени изрядно.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Д-р Зафировски е роден на 31.07.1982 г.

През 2012 г. завършва висше образование, като магистър-лекар по дентална медицина в ФДМ при МУ – Варна.

През 2018 г. придобива специалност по „Орална хирургия“.

През 2023 г. завършва висше образование по Медицина, като магистър – лекар.

През 2023г. завършва магистратура по „Обществено здраве и здравен мениджмънт“

От 2013 до 2018 г. е редовен асистент в катедрата по „Орална и лицево-челюстна хирургия“.

От 2018 г. и до сега е административен асистент в катедрите по „Орална и лицево-челюстна хирургия“ и по „Обща и оперативна хирургия“.

Д-р Зафировски членува в:

- Български зъболекарски съюз (БЗС)
- Български лекарски съюз (БЛС)

Владее писмено и говоримо английски език.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд разглежда актуален и важен проблем за дентално-медицинската наука и практика. Целта е формулирана ясно, задачите са определени правилно и са изпълнени със съвременни методи на изследване.

4. Познаване на проблема

В дисертационният си труд д-р Столе Зафировски показва задълбочени знания по разработваната от него тема и показва умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Изложението е написано на добър научен език.

На базата на анализ на проведени до сега научни изследвания по проблема е изведена целта на научната разработка, а именно:

”Да се определят разпространението и особеностите на различните методи на местното и общото обезболяване в еднодневната дентална хирургия и лицево-челюстна хирургия.“

5. Методика на изследването

За реализирането на поставената цел д-р Зафировски си поставя четири основни задачи, а именно:

- 1) Изследване на приложението на местното обезболяване в оралната хирургия;
- 2) Изследване на приложението на седацията и общото обезболяване в оралната хирургия;

3) Изследване на приложението на местното обезболяване в лицево-челюстната хирургия;

4) Изследване на приложението на седацията и общото обезболяване в лицево-челюстната хирургия.

Дизайн на проучването

Д-р Зафировски предлага оригинална хипотеза за своето проучване, свързана с това, че през последните години обезболяването в областта на Оралната и лицево-челюстна хирургия претърпява значително развитие. То е съпроводено с ограничаване на редица от усложненията по време на анестезия. Освен това през последните години се включват и редица диагностични и лечебни процедури при болни с придружаващи заболявания, изискващи седация и анестезия.

Материал и методи

За периода от 2019 г. до 2021 г. е направен преглед и анализ на общо 1794 пациента, от които 1024 пациента преминали през Клиниката по лицево-челюстна хирургия на УМБАЛ „Св. Марина“ Варна и 770 пациенти преминали през УМДЦ към МУ – Варна.

Място на проучването:

- Клиниката по лицево-челюстна хирургия на УМБАЛ „Св. Марина“
- УМДЦ към МУ – Варна.

Време на проучването

Проучването е проведено в период 2019 г. – 2021 г. Резултатите се регистрирани в съставена за проекта клинична статистическа карта.

6. Материал

Материал по задача 1.

Обект на изследване

- 500 пациенти, преминали лечение с методите на оралната хирургия

Критерии за включване в изследването:

- 1) Лица, попълнили информирано съгласие за участие в изследването
- 2) Лица, нуждаещи се от лечение с методите на оралната хирургия чрез използването на местна анестезия

- 3) Лица, без системни заболявания изискващи лечение в болнични условия

Критерии за изключване:

- 1) Лица, които не са попълнили информирано съгласие
- 2) Лица, имащи временни противопоказания за извършване на оперативни вмешательства

Място на изследване

- Хирургичните зали на УМДЦ към МУ – Варна

Материал по задача 2

Обект на изследване

- 270 пациенти, преминали лечение с методите на оралната хирургия

Критерии за включване в изследването:

- 1) Лица попълнили информирано съгласие за участие в изследването
- 2) Лица, нуждаещи се от лечение с методите на оралната хирургия чрез използването на седация и обща анестезия
- 3) Лица, без системни заболявания изискващи лечение в болнични условия

Критерии за изключване:

- 1) Лица, които не са попълнили информирано съгласие
- 2) Лица, имащи временни противопоказания за извършване на оперативни вмешательства

Място на изследване

➤ Хирургичните зали на УМДЦ към МУ – Варна

Материал по задача 3**Обект на изследване**

➤ 240 пациенти, преминали лечение с методите на орална и лицево-челюстната хирургия

Критерии за включване в изследването:

- 1) Лица попълнили информирано съгласие за участие в изследването
- 2) Лица, нуждаещи се от лечение с методите на оралната и лицево-челюстната хирургия чрез използването на местна анестезия

Критерии за изключване:

- 1) Лица, които не са попълнили информирано съгласие
- 2) Лица, имащи временни противопоказания за извършване на оперативни вмешательства

Място на изследване

Хирургичните зали на УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

Материал по задача 4**Обект на изследване**

➤ 784 пациенти, преминали лечение с методите на оралната и лицево-челюстна хирургия

Критерии за включване в изследването:

- 1) Лица попълнили информирано съгласие за участие в изследването
- 2) Лица, нуждаещи се от лечение с методите на оралната и лицево-челюстна хирургия чрез използването на седация и обща анестезия

Критерии за изключване:

- 1) Лица, които не са попълнили информирано съгласие
- 2) Лица, имащи временни противопоказания за извършване на оперативни вмешательства

Място на изследване

➤ Хирургичните зали на УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

Органи на проучването:

Проучването е проведено с личното участие и контрол на докторанта.

Броят логични единици са достатъчни за формулирането на изводи с добра научна стойност.

Статистически методи на проучването:

При обработка на данните е използван статистическия софтуерен пакет – IBM SPSS for Windows, v.20.0.

При всички проведени анализи се приема допустимо ниво на значимост $p < 0,05$ при доверителен интервал 95%.

- Дисперсионен анализ (ANOVA) за оценка доколко влиянието на даден фактор е статистически значимо или не.

- Вариационен анализ за изследване на количествените характеристики на показателите.

- Корелационен анализ за оценка на зависимостта между изследваните показатели. Оценката на силата на зависимостта между променливите се базира на резултатите от коефициента на Пийърсън (r) и на Спийрман (r_s), като коефициентът на Спийрман изчислява корелацията на базата на монотонни взаимоотношения, а на Пийърсън на базата на линейни връзки.

Степента на асоциация между променливите е определяна като:

- ✓ $0 < r(p) < 0.3$ – слаба корелация
- ✓ $0.3 < r(p) < 0.5$ – умерена корелация
- ✓ $0.5 < r(p) < 0.7$ – значителна корелация
- ✓ $0.7 < r(p) < 0.9$ – висока корелация
- ✓ $0.9 < r(p) < 1$ – много висока корелация

- Регресионен анализ за оценка на възможните функционални зависимости между изследваните показатели. Изследване на причинно-следствените връзки.

- Сравнителен анализ (оценка на хипотези) – χ^2 , t-test Student's за сравняване на количествени и качествени показатели и изследване на разликата между тях.

- Графичен и табличен метод на изобразяване на получените резултати.

7. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 134 стандартни страници и е онагледен с 50 таблици и 12 фигури. Литературната справка включва 287 литературни източника на латиница. Обсъден е и насочен за защита на катедрен съвет на Катедрата по „Орална и лицево-челюстна хирургия“ при Медицински университет ”Проф. Д-р Параскев Стоянов” – Варна.

Резултатите са изчерпателно и коректно описани, анализирани и интерпретирани. Обсъждането следва същата последователност, както подредбата на резултатите. Изводите са конкретни и отразяват в резюме резултатите, свързани с основните и най-важни аспекти на разработката.

Изводите, направени след обсъждане на резултатите, са както следва:

1. Най-често използваният местен анестетик в практиката е артикаин.
2. Най-често използваната местна анестезия в амбулаторната орална хирургия е терминалната анестезия.
3. На горна челюст основно се използва терминална местна анестезия. Само на 4-ма пациенти от УМДЦ и на 3 от УМБАЛ „Св. Марина” е използвана проводна анестезия, което се дължи на наличие на абсцес в съответната оперативна област.

4. На долна челюст основно се използва местна проводна анестезия.
5. При поставяне на дентални импланти винаги се използва терминална анестезия.
6. Най-често използвана проводна анестезия е по метода на Вайсбрем.
7. При всички пациенти, които са физически здрави се използва основно местна анестезия, независимо от вида на процедурата.
8. Най – използваните медикаменти за седация е комбинацията между местния анестетик Articaine с Midazolam както за УМДЦ, така и за лечебното заведение (съответно 57.7 % за УМДЦ и 55.2 % за УМБАЛ)
9. Най – използваните медикаменти за обща анестезия е комбинацията между местния анестетик Articaine с Propofol за УМДЦ и Lidocaine с Propofol за лечебното заведение.
10. Седация се използва най-често за кратки и бързи процедури при пациенти с придружаващи заболявания (основно сърдечно-съдови заболявания – хипертония и ИБС).
11. Общата анестезия се използва при продължителни операции, и когато трябва да се извършат няколко дейности или оперативни вмешателства наведнъж (екстракция на 4 ретинирани мъдраца наведнъж – за УМДЦ, а за Св. Марина инцизия или дренаж, както и пълна сиалоаденектомия).
12. С увеличаване на възрастта на пациентите се увеличава процента на използване на общата упойка
13. При по възрастни пациенти се наблюдават повече и по тежки придружаващи заболявания.
14. Процента операции под местна анестезия в ЛЧХ е относително малък.
15. Продължителността на интервенциите в ЛЧХ е значително по голям, и поради тази причина по-често се използва обща анестезия.
16. Най-честото усложнение при анестезия от местен характер е хематома.
17. Най- честото усложнение при анестезия от общ характер е синкопа.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Оригинални за страната приноси

1. За първи път в България е направено толкова задълбочено изследване на използваните видове анестезии, както в амбулаторни условия така и в стационар.
2. Доказваме, че лечението със седация и обща анестезия в съвременната оралната хирургия се прилага все по-често при тревожни и некооперативни пациенти.

Потвърдителни приноси

1. На горна челюст основно се използва терминална местна анестезия.
2. На долна челюст най-често се използва проводна аподактилна анестезия по метода на Вайсбрем.
3. При поставяне на дентални импланти в практиката се използва само терминална местна анестезия.
4. Артикаина е най-използваният местен анестетик използван в оралната и лицево - челюстна хирургия.
5. Седацията в оралната хирургия се използва за кратки и бързи процедури при пациенти с придружаващи заболявания (основно сърдечно-съдови заболявания).

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са четири публикации свързани с дисертационния труд, като д-р Зафировски е първи автор в две от публикациите и втори автор в другите две, а именно:

1. Зафировски С. Вестибулопластика с присадки – обзорна статия. Варненски медицински форум – in print
2. Зафировски С. Фоликуларни кисти – обзорна статия. Варненски медицински форум – in print
3. Куманов И., Зафировски С. Георгиева С. Хранителните добавки. Здравни рискове при употребата на растителни хранителни добавки. Управление и образование. Том XII (5)2016, 83-92
4. Куманов И., Зафировски С. Георгиева С. Хранителни добавки. Европейска и национална нормативна база. Управление и образование. Том XII (5)2016, 72-82

9. Лично участие на докторанта

Проведените изследвания, както и наблюденията на пациенти и произтичащите от тях изводи и приноси в дисертационния труд приемам за лично дело на автора.

10. Автореферат

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията на ЗРАСРБ и нормативната уредба на МУ – Варна. Отражава съдържанието на дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки

Предоставеният ми комплект материали от дисертацията са пълни и в съответствие със ЗРАСРБ и правилника за прилагането му, както и с Правилника на МУ – Варна. Нямам забележки и препоръки.

12. Лични впечатления

Д-р Зафировски е орален хирург с дългогодишен опит. Той е търсен лечител и преподавател. Представеният от него дисертационен труд е плод на неговия опит и на научните му търсения, основаващи се на познанията му в специалността. Предоставеният ми текст, показва задълбочено познаване на проблема и ми дава основание да го приема за негово лично дело.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на д-р Зафировски е да оформи и публикува дисертационния си труд, като учебно помагало. Така трудът му би бил по-достъпен до колегите и много полезен в ежедневната им практика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предоставеният ми за рецензиране дисертационен труд разработен от д-р Столе Зафировски, докторант на самостоятелна подготовка на тема: „Обезболяване в оралната

и лицево-челюстна хирургия“ приемам за завършен. Същият отговаря на изискванията на ЗВО, ЗРАСБ, Правилника за прилагане на ЗРАСБ и Правилника на МУ – Варна.

Темата на труда е актуална и добре подбрана.

Литературният обзор е изчерпателен и дава ясна представа за съвременното състояние на разглеждания проблем. Завършва с критичен анализ, който е добра основа за проведените изследвания.

Въз основа на анализ на проведени до сега научни изследвания е изведена целта на научната разработка. Поставените задачи дават възможност тя да бъде доказана.

Направените проучвания представляват интерес за денталната и медицинската наука и практика. Получените резултати, тяхното интерпретиране, както и представените публикации, свързани с него, приемам за лично дело на автора.

Дисертационният труд показва, че докторантът д-р Зафировски притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по специалността „Орална хирургия“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на всичко отбелязано тук, приемам за изпълнени изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ – Варна. Представените материали и дисертационните резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на МУ – Варна.

В заключение: убедено давам положителна оценка на дисертационния труд на тема: „Обезболяване в оралната и лицево-челюстна хирургия“ и ще гласувам с „**ДА**“ за присъждане на научната и образователна степен „**Доктор**“ по научна специалност „Хирургична стоматология“ на д-р Столе Зафировски

12.02.2025 г.

Рецензент:
(проф. д-р Росен Господинов Коларов, дм)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

